

**Antoninus Diana Panormitanus, Clericus Regularis, Doctor
Celeberrimus, Coram S. D. N. Alexandro VII. Episcoporum
Examinator, & Sancti Officij Regni Siciliæ Consultor,
Coordinatus, Seu Omnes ...**

Diana, Antonino

Lugduni, M. DC. LXXX.

17. An Rex possit bellum gerere ex opinione probabili, licet ab altero Rege
possideatur Regnum, etiam cum opinione probabili? Ex p. 2. tr .13. r. 8.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76432](https://nbn-resolving.de/urn:nbn:de:hbz:466:1-76432)

seq. & legē
etiam alia
Ref. nota d.
etc. ref.

non teneri parere, siue illicitum esse quod præcipitur
& post multas rationes confirmat à simili, videlicet
quod penitens non tenetur obediere Confessorio con-
tra propriam opinionem ; reus cogatus in causa san-
guinis in delicto semiprobat, non tenetur responde-
re ; & tandem subditus, cui opinio est esse iniustum
tributum, non tenetur illud soluere. Nec asserit, au-
diendi sunt Sanchez, Sayris, & Turrianus, & alij
ibidem apud censentes, teneri subditum obtenerare,
si scđum opinionem habeat, quod sit illicitum, quod
sibi præcipitur : eo quod Superior non tantum habeat
ius inbedit res, quas subditus nouit esse licitas, & iux-
ta limites sua potestatis, sed etiam res viuenterias, quas
subditus non cognoscit evidenter illicitas, ultra po-
testatem superioris. Non inquam, audiendi sunt nam
hoc verum est, quando incidentia, & incerta cogni-
tio, quod videlicet sit illicitum, quod præcipitur, ori-
tur ex dubio, quod habeat subditus, in hoc enim ca-
su fatendum est teneri obediere, quia in dubiis melior
est conditio possidentis. Quando vero incidentia, seu
incertitudo non ex dubio, sed ex opinione oritur : tunc
subditus ius habet non parendi, quamvis non sit illi
evidens, esse illicitum, quod præcipitur. Sufficit nam-
que id probabiliter opinari, cum fas sit cuique proba-
bili opinione vti. Cæteras rationes pro hac firmanda
sententia inuenies apud ipsum Sancium, qui responderet
ad argumenta contraria : & tandem n. 43, concludit,
non posse iuste superiore punire subditum non obe-
dientem, dictum ad id probabili opinione : quia cum
tunc non obediendo minimè delinquat, & nullus dig-
nus sit pena, nisi ob culpam sit tunc non habere ius su-
periorem punitionis danda subditu. Ergo, &c. Ita su-
pradicetus Sancius, qui videns est, est enim vir doctil-
fimus & acutissimus : sed tu sequere primam opinio-
nem, tanquam communiorum, & probabiliorem.

RESOL XVI.

An subditus possit non obedire precepio Superioris, quando prababiliter iudicat esse illicitum vel extra iurisdictionem?

Et notatur, quod si sub opinione probabili est Superiorum non esse legitimum, v. g. quia legiūm non est electus, vel ex alio capite, subditum non esse obligatum obediere. Ex p. 4. tr. 4. & Misc. Ref. 3.

Que hic est
rls. antec-
dgos, & lege
ciam, al un
versitatis p*ri*
m*is* not, & in
to 5. 11. ex
sum. 115. Azorium tom. 1. lib. 2. cap. 17. quod 19. Salas
lata doct*ri*na 1. 1. tr*ad*. 8. disp. znic*s*. f*est*. 8. num. 76. & alios penes
ref. 11. sign*a*
ipsos, quia in tali casu, cum Superior habeat ius prac-
tice, in §. Ne
piendi, nam saltet ex probabilitate mouetur; ergo
dicam primo,
subditus tenetur ei obredere, quia subditus tenetur pa-
sed leg*e* cam
tere, quoties ab*l*e*gu*e peccata*d* i*l* potest facere, vt est in
non pigeb*re*, casu nostro.

2. Verum *loci citato* pro contraria sententia adduxi Ioannem Sancium, cui nunc addo Castrum Palauinum in *ope & morali* tom. 1. disp. 2. punct. 6. num. 5. quia licitum est subdito non parere Superiori praecipenti; quando est opinio probabilis non esse obligatum parere, vt docet Sanchez in *fumm.* tom. 2. libr. 6. cap. 3. num. 7. Sayrus in *clavi Regia lib.* c. 1. c. 2. num. 6. Turrius de *insti.* tom. 1. disput. 5. dub. 5. numero 9. Petrus Nauarra de *restit.* lib. 1. part. 2. dub. 13. num. 239. &c. alij. Sed quando est opinio probabilis non esse licitum quod praecipit Superior, vel esse extra eius iurisdictionem, est opinio probabilis non esse obligatum parere, ergo, &c. Probatur minor, quia proba-

ibilitas opinionis deobligantis subditum obediens, in
nullo alio capite efficaciori fundari potest, quam in
co, quod probabile sit rem imperatam illicitam esse,
vel extra Superioris iurisdictionem. Et confirmatur,
quia ideo, quando est probabilis opinio, non tenet
subditum obediens, deobligatur subditus ab obedientia,
in sententia Sanchez & aliorum DD. vbi supra, quia
possest Superioris in illa materia vocatur in dubium.
Sed similiter vocatur in dubium potestis Superioris,
cum probabilis est opinio illicitum praepice, an
eius iurisdictionem excedens; ergo, &c. Deinde min-
quam Superior fuit in possessione imperandi illicitum,
aut excedens eius iurisdictionem, vt patet; sed est
probabile, v. g. tale praecipitum est illicitum, vel
excedens eius iurisdictionem. Ergo est probabile non
habere Superiorum ius praepiciendi; ergo est proba-
bile subditum non teneti obediens, & haec omnia ma-
teria multas alias rationes docet. Palau sibi supra dicit
& acutè & probabilitate, vt semper solet; & ad argu-
mentum adductum pro prima sententia responderet Su-
periorum habere ius praepiciendi, quod est hictum
certò, & indubitate; quod verò sub opinione tan-
tum licitum est, etiam sub opinione ius habet, & ita
hanc posteriorem sententiam ante Palau & Sancium
docuit ex almo Ordine Predicatorum Petrus Lechelm
tr. de statibus, vbi de Religiosis in communione, &c. sed
vt dixi, prima opinio est communior & probabilitate.

3. Non desinam hic etiam adnotare Salas obis ipsa 32
n. 7.2. Lessius de inf. lib. 2. c. 4. dub. 9. num. 77. in fine.
Lorca in 1.2.10.2. disp. 2.6.8. adiure praeterea Sancum
in selectis disp. 3. n. 3. Vafusque in 1.2. ques. 1.9. art. 6.
disp. 6. c. 6. & alios, quos citar & sequitur. Talus loco
cit. num. 7. docere etiam quod si sub opinione probabi-
li est Superiorum non esse legitimum, quia v. g. non
legitimum est electus, vel ex alio capite, subditum non
esse obligatum obedire, quia tunc non est possesso
certa Superioris, cum de eius possessione probabiliter
subditus dubitet; licet contraria sententia docet
Sanchez in summ. t. 2. lib. 6. c. 3. n. 29. sed virgine op-
tio est probabilis.

RESOL. XVII.

An Rex possit bellum gerere ex opinione probabili, licet ab altero Rege possideatur Regnum, etiam cum opinione probabili? Ex p.2. tr.13. Rel.8.

S. 1. **D**ifficilis questio, & in praxi s^emp^t occurrent^s.
Negatiuam sententiam docet Villalobos in
sum. tom. 1. tr. 1. diff. 17 n. 6. & 7. vbi si afferit: [Quan-
do ay opiniones probables por am bas partes, no pue-
de el Principe mouer guerra contra oto, y si vn Rey
esta en possession, no pue de el otro mouer guerra con-
tra el, no solo quando ay probabilidad de opiniones, si no
aunque la suya sea mas probable, si no es, que sea
cierta.] Ia ille, & ante illum Valquez in p. 1. rem. 1.
diff. 6.4.c. 3. n. 1. Montefinibus etiam in p. 2. t. 1. diff. 23.
a. 5. n. 12.4. & alij.

2. Sed si opinio probabilis veretur circa illa, immatuerunt sententiam, contra praefatos Doctores, doct nouissimum Sanch. in suis practicis disputationibus, disp. 45. mons. 8. & seq. ad illum, & multas pro hac firmatas sententia inuenies rationes. Et circa dubitationes praefestum materia, quando videlicet Reg posse gerere possunt, vide Becanum in sum. Theol. p. 3. c. 19. q. 8. Molinam de iust. tom. 1. tr. 2. disp. 103. per rocam. Maledictum in p. 2. q. 19. art. 5. dub. 87. Lorcam in 2.2. f. 1. f. 2. disp. 53. Valent. tom. 1. disp. 53. q. 3. g. 1. f. 1. dub. 19. Banz. 2. 2. q. 4. 40. 4. dub. 5. Vegam in summ. tom. 1. 11. 12. 13. Salinas in p. 2. q. 2. 1. tract. 8. disp. 2. unicas f. 1. 1. dub. 11. Turtur.

De Opinione probabili. Resol. XVIII.

11

Turrianam in 2. 2. tom. 1. disput. 90. dub. 2. Perez in Lawea Salmantina, certamine 10. c. 13. num. 98. Tunc numerum in 2. 2. disput. 2. q. 6. dub. 4. per totum. Reginaldum in praxi, tom. 2. lib. 21. num. 92. Egidium de Coninch de actibus supernaturis, tract. 3. disp. 31. dub. 2. & 4. per totum.

RESOL. XVIII.

An si duo Reges habeant ius probabile, ad successiōnem alicuius Regni, possint illud armis occupare, non exceptata sententia iudicū?

Sed difficultas est, ad quem perineat in hoc causa ius dicere?

Et docetur posse Reges, stante opinione probabili, inferre bellum alteri Principi Regnum ex opinione probabilitati etiam possidēti; & posse dari bellum ex virtute, ne parte rufi.

Et infurit ex testamento minus solemnī acquiri ius ad rem legātam, & eam posse clam à possidente soli priuata autoritate, secluso tamen scandalō. Ex parte 9. tract. 8. & Milc. 3. Ref. 70. alias 69.

1. Difficilis quistio, & qua torquet doctrinum hominum ingenia. Et ad illam negatim responder Pater Valsquez in pari. 2. disput. 64. c. 2. docet enim, etiam si aliqui Regi videatur probabilissimum suum Ius, consultis Doctoribus, & Legisperitis, non tamen ei licet armis causam definire, quia barbarorum esse videtur melius ius Regni in armis ponere: ergo dubium in iure, iuridice, non armis est decidendum. Cenfet igitur tunc eos, si habeant supra se alium superiorēm in temporalibus, apud illum teneri causam agere; quod etiam extendit ad causam, in quo licet supremi sint; agunt tamen de Comitatu, aut Principatu alteri Regi subiecto; tunc enim in puncto illius Regni sunt plane ei tertio quasi subditū; vt Rex Hispanie ratione Burgundie olim erat subiectus Regi Gallie; etiam ratione Mediolani, & Belgij est subiectus Imperatori, licet aliquoquin supremus sit in temporalibus. Quod si ratione Regni, de quo agitur, nec aliquo modo, sint alteri subiecti; tunc utrumque debere stare iudicio Regni ipsius, de quo agitur; quia ad illud Regnum, deficiente herede, pertinet de Rege prouidere. Et ita dicit factum in Regno Aragonie tempore Sancti Vincentij Ferrerij. Omnes enim contendentes, & litigantes coacti sunt stare iudicio Regni.

2. Addit tamen quando alter ex litigantibus habet suspectum ipsum Regnum, lictum ipsi esse eius iudicium reculare, & in arbitrios Iudices item reuocare; temeriter competitorem stare huic iustae petitioni. Reicit autem ibi sententiam Nauarri in *Manual. cap. 25. num. 4. & Victoriae*; qui videntur insinuare, si supremus Index consultis Doctoribus iudicet se debere probabilissimus Ius, posse tunc armis illud velle occupare, atque hanc doctrinam nihil habere probabilitatis, immo, & perniciosa esse Reipublica. Hæc in Summa Valsquez, cui addi Ouedum in part. 2. tract. 5. contr. 3. punt. 7. num 89. & sequentibus. Valacum de successi Regni Portugallie, part. 2. punt. 1. §. 10. num. 5. & sequentibus, Palauum tom. 1. dis/p. 2. punt. 7. num. 9. Montesinum in part. 2. tom. 2. disputat. 29. quest. 5. §. 6. n. 22.

3. Probatur; quia omnis controversia, que inter opiniones versatur circa Ius aliquod, non potentia, & armis, sed iudicio dirimenda est: barbarorum enim videtur melius, Ius regnandi in potentioribus armis constitueri. Deinde bellum illud non potest esse actus iurisdictionis, neque sententiae executio; quia affere Regem posse sibi Ius dicere contra alium, ab omninatione aliena videtur: quomodo enim Ius dicen-

dum est contra partem, quæ non potest cogi ad comprehendendum in iudicio, & contra alium nullo modo inferiorem; cum pat in parem iurisdictionem habere nequeat, & pars inaudita nullo modo possit condemnari. Deinde virgit in magnam popularum perniciem, licentiam hanc bellum mouendi Principibus concedere, cum ipsi alio modo possint iuri suo consulere. Deinde non potest esse actus iustitiae vindicatiæ, quia neuter Rex injuriarum facit alteri: ergo nullum est caput, ex quo possit bellum istud licetum fieri.

4. Sed difficultas est, ad quem pertineat in hac causa Ius dicere? & respondent citati Doctores, quod iudicium istud potest ad arbitrios ab utroque Regi assignari, remitti, vel standum erit iudicio regni, de quo contenditur. Primum docet Nauarr. supr. & sanum consilium fore docet Suarez, de Chor. dis/p. 13; seq. 6. Posterior docet Valsquez, Palauus, Montesinus locis citatis Salas tract. 8. disput. unica, seq. 13. & Gaspar Hurtado, dis/p. 4. diffit. 12. qui assertunt, si aliquis ex litigantibus suspectus habeat Iudices regni vacantis, ad arbitrios recurrentur esse, ratio est, quia deficiente regi. Regnum est regula dirimens controversiesias in ipso; & ita in Aragonia res praetexta est tempore Sancti Vincentij Ferrerij. Iuvat etiam exemplum Ecclesiæ, quæ dirimit dubium ortum circa Summum Pontificatum, & Ius dicit litigantibus, cui standum est. Si autem contentio non sit de regno aliquo, sed de re alijs ad Iudices recurrire necesse erit. Si autem nolit aliquis ex litigantibus ad hæc rationabilia media venire, iure poterit ab alio propter injuriam factam armis oppugnari.

5. Sed in hac difficillima quistione mihi placet adherere opinioni Patris Arriaga tom. 1. in p. 2. dis/p. 2. 4. seq. 5. num. 44. vbi impugnans ea, quæ supra notauimus ex Valsquez, sic ait: Crediderim in hac quistione primò. Patrem Valsquez adhuc non respondisse toti difficultati; nam dissensio probabilis inter duos Reges potest esse, non solum quando agitur de iure in aliquo regnum (quod Ius decidi ab ipso regno forte poterit, de quo statim) sed quando ob alias causas probabile est, posse alteri Regi bellum inferre, independenter à iure successionis, v. g. alter creditur probabiliter fauissime hostibus, & grauissimum mihi dannum intulisse; inde ego probacriter iudico me habere Ius illum iniurandi, vt damna refaciā. Certè item hanc probabilem non potest regnam decidere, quia ea non est de iure successionis; quis ergo decidet? eodem plane modo possunt excoxitari multi alij casus, in quibus solum sit ea probabilis opinio de iure in alterum Regem, quæque decidi nequeat à Regno: ergo non satisficit adæquatè Valsquez dubio precedentem.

6. Secundò censeo, in Nauarri doctrinam non habere vim argumenta illius: nam Nauarri supponit, si per viam iustitiae possit Iis componi, debere eo modo componi: ibi autem non excludit Nauarri idem inter Reges supremos non posse iuridice item decidi, ea præcisè ratione, quod non habent superiorēm: vt Valsquez ei attribuit; sed docet, idem non posse decidere, quia & carent superiorē; & iura virtutisque, seu prætextis est ab antiquo, & obscura: quibus supponit, etiam si non habent supremum, per iuris peritos debere causam decidi, si aliund non repugnaret ob obscuritatem, vt dixi, iurium. Hoc autem dato, non sequitur eum Regem more barbarorum procedere, qui totum Ius in armis ponit; quando & supponit prius teneri iurisperitos consulere, deinde Iudices arbitros; at tandem, si eo modo nihil obtineat, posse armis suum Ius propugnare.

7. Tertiò censeo, in aliquibus regnis vbi electio Regis ad Regnum pertinet, locum habere doctrinam Valsquez; quia ille debet causam successionis decidere, ad